

Інструкція до практичного заняття

Тема: Діагностика особливостей уваги у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку

Мета: систематизувати, узагальнити знання студентів з теоретичних питань теми «Діагностика особливостей уваги у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку». Формувати вміння здобувачів фахової передвищої освіти використовувати теоретичні знання в професійній діяльності, враховувати психологічні особливості дітей та відповідні методи дослідження. Розвивати психологічну компетентність студентів, аналітичні здібності, критичне мислення. Виховувати допитливість та активність щодо професійного саморозвитку.

Тип заняття: практичний.

Засоби навчання: інтерактивна дошка Padlet, інструкція до практичного заняття, практичні ситуації та ділові ігри.

Література:

1. Вікова психологія і психодіагностика : підручник / Л. Г. Терещка. Київ : Слово, 2016. 608 с.
2. Галян І.М. Психодіагностика: навч. посіб. / І.М. Галян. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
3. Гріньова О.М., Терещенко Л.А. Дитяча психодіагностика: навчально-методичний посібник. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2015. 227 с.
4. Методи діагностики психічного розвитку дітей / І. М. Гоян, А. А. Палій // За ред. А.А. Палія. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2014. – 652 с.
5. Павелків Р. В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу [текст] : навч. посіб. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 296 с.

Хід заняття

1. **Актуалізація опорних знань**
2. Увага, її властивості і види.
3. Особливості уваги немовляти.
4. Розвиток уваги в ранньому дитинстві.
5. Розвитку уваги в дошкільному віці (3–6 років).
6. Психолого-педагогічні умови розвитку уваги дітей.
7. Діагностика особливостей уваги дітей.

8. **Практична частина**
 - А) **Перевірка домашнього завдання**
 - бліц-опитування «Психологічний словник».
 - Б) **Презентація доповідей, рефератів:**

1. Особливості уваги немовляти.
2. Розвиток уваги в ранньому дитинстві.
3. Розвитку уваги в дошкільному віці (3–6 років).
4. Психолого-педагогічні умови розвитку уваги дітей.
5. Діагностика особливостей уваги дітей.

В) Практичне виконання психологічних завдань.

Ознайомлення з методиками діагностики

ДОШКІЛЬНИЙ ВІК

Діагностика стійкості уваги. А

Підготовка дослідження.

Підібрати 2 пари картинок, які містять по 10 і 15 відмінностей; декілька незакінчених малюнків чи малюнків із безглуздим змістом, декілька наполовину розмальованих картинок.

Проведення дослідження.

Проводять з дітьми 3–6 років 3 серії експерименту, які різняться змістом завдань.

Перша серія

Порівняння «картинок». Дитині показують пари картинок і просять знайти всі відмінності.

Друга серія

«Що неправильно?». Дитині послідовно показують незакінчені картинки безглуздового змісту і просять знайти невідповідності.

Третя серія

«Розмалюй картинку». Дитині дають наполовину розмальовану картинку і просять розмалювати іншу половину так само, як першу.

У всіх серіях фіксують час виконання завдання, час і кількість відволікань від його виконання.

Обробка даних

Підраховують показники успішності виконання завдань за кожною серією. Таким показником у першій серії є кількість правильно названих відмінностей картинок (із 10-15); у другій серії – кількість названих незакінчених деталей і безглуздостей малюнка; у третій – кількість правильно розмальованих деталей. Результати заносять у таблицю. Порівнюють вікові особливості стійкості і цілеспрямованості уваги за виділеними показниками

Діагностика стійкості уваги. Б

Підготовка дослідження

На папері намалювати 9 рядків кружечків (по 6 у рядку, розміром 3 см кожний), перший ряд розмалювати в 6 кольорів. Підібрати 5 сюжетних картинок, кольорові олівці, секундомір.

Проведення дослідження.

Проводять індивідуально з дітьми 3–6 років (2 серії):

Перша серія Дитині показують послідовно картинку і фіксують час розглядання (інтервал часу між моментом, коли вперше її погляд звернув

увагу на картинку та моментом, коли вона відволіклась, переводить погляд на експериментатора і на оточуюче).

Друга серія

Дитину просять розмалювати кола у відповідності до кольору першого рядка. Фіксують тривалість діяльності, тривалість відволікань від неї.

Обробка даних

Дані першої серії заносять у таблицю 2.27. Підраховують середній час, затрачений на розглядання картинок, і який є показником стійкості уваги. У другій серії підраховують середню тривалість діяльності і середню тривалість відволікань у всіх вікових групах. Результати заносять в таблицю 2.28. Роблять висновки про вікові зміни стійкості уваги.

Таблиця 2.27

Особливості стійкості уваги

Вік дітей	Час розглядання картинки, хв.					В середньому
	1	2	3	4	5	
3-4 р.						
4-5 р.						
5-6 р.						

Таблиця 2.28

Вік дітей	Середня тривалість діяльності, хв.	Середня тривалість відволікань, хв.
3-4 р.		
4-5 р.		
5-6 р.		

Діагностика довільного переключення уваги

Підготовка дослідження

Підібрати 10 карток із зображенням 6 тварин на них.

Проведення дослідження

Дослідження проводять із дітьми 4–6 років. Кожну дитину просять 5 разів підряд зробити відбір карток. При цьому в першому, другому і п'ятому відборах вона повинна відкласти картки із тим самим зображенням. Наприклад, курки і коника, але не можна брати картки із забороненими зображеннями, наприклад, ведмедя. Третій і четвертий раз вимоги і заборони будуть інші. Дитині пояснюють: «Відбери картки із зображенням курки і коника, але не бери картки з зображенням ведмедя». Після виконання цього завдання картки знову перемішують і дитині пропонують знову їх зібрати. При цьому дитину просять уважно подивитись на всі зображення, згадати, що їй говорили при першому відборі і повторити інструкцію вголос. Після відбору картки знову перемішуються.

Третій відбір: брати тільки картки із зображенням ведмедя.

Четвертий відбір: дитину запитують, які картки можна і не можна брати, просять повторити вголос інструкцію.

П'ятий відбір: просять дитину згадати зміст першої інструкції і відібрати картки відповідно до неї.

Обробка даних

Підраховують кількість правильних рішень в 5 відборах. Результати заносять в таблицю за віком: 4–5 р., 5–6 р. Роблять висновки про вікові особливості переведення уваги, про роль повторення інструкції вголос під час виконання завдання.

Діагностика стійкості і розподілу уваги

Підготовка дослідження

Підібрати 3-4 дидактичні гри (наприклад, «Що змінилось?»), які спрямовані на прояв стійкості уваги у дітей. Так, зміст гри «Що утворилось?» полягає в тому, що експериментатор пропонує дітям провести на папері певні лінії по клітинках вправо, вверху, вниз, вліво. При цьому повинна утворитись фігура певної форми, яка відповідає взірцю. Будь-яке відволікання в такій грі відбивається на правильності фігури.

Підготувати велику кількість олівців трьох кольорів (наприклад, 30), причому кількість олівців кожного кольору повинна бути не однакова.

Проведення дослідження

Перша серія Проводиться у формі обраної гри індивідуально з дітьми 4–6 років.

Друга серія Дитині 4–6 років пропонують швидко розкласти олівці за кольором. Фіксують час виконання завдання, помилки і відволікання.

Третя серія Дитині 5–6 років протягом 20 секунд показують велике коло з різнокольоровими кружечками і просять сказати, скільки намальовано кружечків різного кольору.

Обробка даних

Підраховують кількість правильних відповідей за кожною серією експерименту. Результати заносять у таблицю. У першій серії підраховують коефіцієнт стійкості уваги: кількість знайдених відмінностей чи співпадань отриманої фігури-еталону (в залежності від змісту гри), співставляють із кількістю істинних відмінностей. У другій серії показником розподілу уваги є час виконання завдання. У третій серії кількість названих кружечків. Порівнюють показники стійкості і розподілу уваги в грі та в лабораторному експерименті, аналізують вікові відмінності

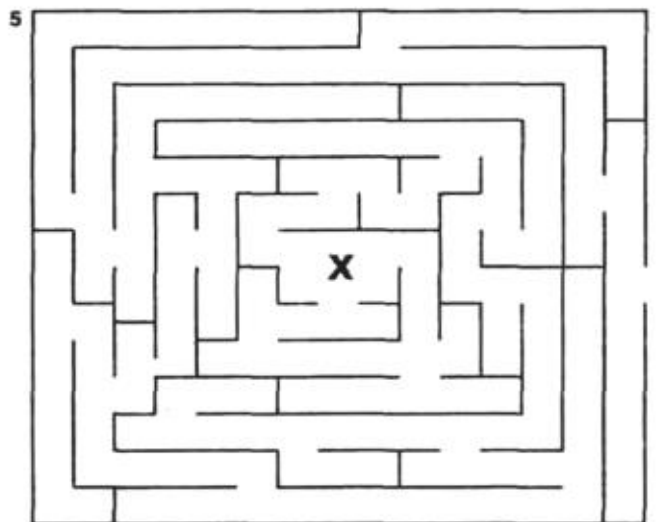
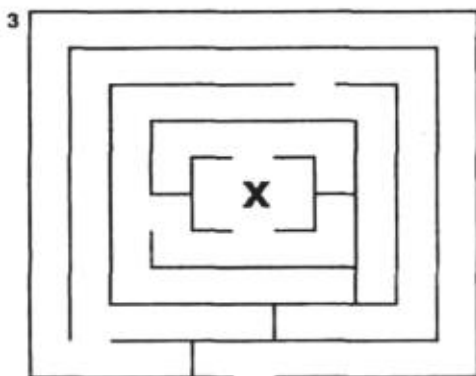
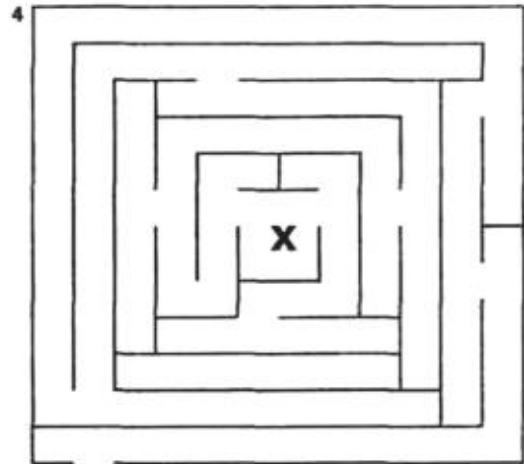
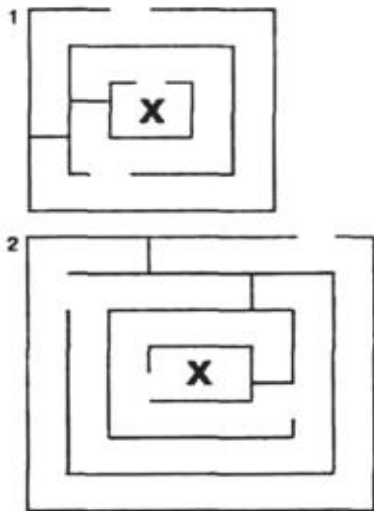
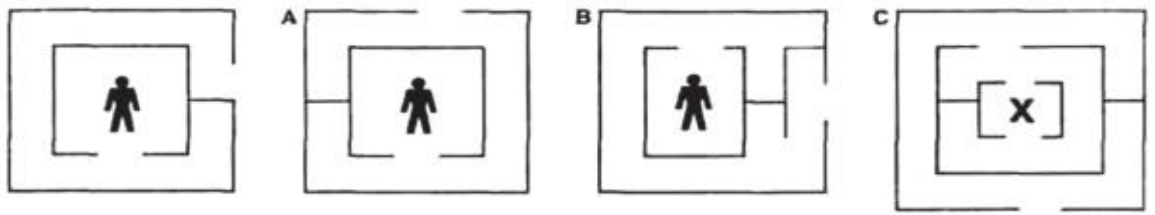
Діагностика стійкості уваги

З цією метою використовується методика «Лабіринт», яка є субтестом з дитячого варіанту тесту Дж. Векслера (мал. 2.32). Методика для дітей у віці від 5 років.

Процедура проведення. Для дітей молодших 8 років і старших, підозрюваних в розумовій відсталості потрібно починати з демонстрації за зразком.

Інструкція. Подивися на хлопчика (дівчинку). Він (вона) ось у такому будиночку. Чорні лінії – це стінки. А тут (експериментатор показує на вихід з лабіринту) стінки немає, тут вихід на вулицю. Ось дивися, як хлопчик

(дівчинка) піде на вулицю. (Експериментатор малює шлях від центру до виходу, не відриваючи олівець і не пере-

тинаючи лінію.) Так і ти робитимеш. Тільки коли малюватимеш – не перетинай ліній, тобто не можна робити ось так (показує перетин). Прагни не заходити у безвихідь, а швидше малюй шлях на вулицю. Якщо зайдеш у безвихідь, то швидко малюй шлях назад, от так (показує заходження у безвихідь, вихід з нього і весь шлях до кінця; олівець не відриває). Але є одне правило: як тільки поставиш олівець на папір – то до самого виходу відривати його не можна, тобто не мож на робити так (показує відрив). Все зрозуміло? Ну давай, спробуємо. Став олівець сюди (вказує на центр лабіринту А), малюй швидше. Включити секундомір. При невдачі – продемонструвати вихід з лабіринту А і запропонувати лабіринт В. Припиніть при 2 невдачах підряд.

Для дітей 8 років і старше, не підозрюваних у розумовій відсталості, почати з лабіринту С. Дати словесну інструкцію. При правильному виконанні (не більш за одну помилку і в межах ліміту часу) дати аванс за лабіринти А і В (4 бали). При невдачі (2 і більше помилки, вихід за межі ліміту часу) – повернутись до лабіринтів А і В. Припиніть при 2 невдачах підряд. Оцінка залежить від кількості помилок і від виконання в межах ліміту часу (табл. 2.29).

Таблиця 2.29

Оцінка результатів з урахуванням часу виконання завдання і кількості помилок

Номер завдання	Час	Макс. к-сть помилок	Бали (у межах limit) при наявності:		
			відсутності помилок	однієї помилки	більше однієї помилки, але в межах макс. к-сті помилок
А	30''	2	2	1	1
В	30''	2	2	1	1
С	30''	2	2	1	1
1	30''	3	3	1	2
2	45''	3	3	1	2
3	60''	5	3	1	2
4	120''	6	3	1	2
5	120''	8	3	1	2

Загальні правила

1. Завдання вважається невиконаним, якщо а) кількість помилок перевищує допустиму для даного лабіринту (незалежно від часу виконання) або б) перевищений ліміт часу (незалежно від кількості помилок).
2. Помилками вважаються:
 - а) кожен відрив олівця, за винятком випадків, коли це необхідно для виправлення попередньої помилки (наприклад, перетин ліній);
 - б) перетин лінії і, тобто коли між лінією і слідом олівця на протилежній стороні є проміжок. Виключенням є обставини, коли перетин випадковий (наприклад, зрушився аркуш паперу),
 - в) кожен перетин пунктирної лінії в одному напрямі.
3. При кожному відриві олівця робити випробовуваному зауваження («не відривай олівець»).
4. При перетині лінії зауваження робиться тільки один раз.

Обробка й інтерпретація результатів

Визначається оцінка за кожен лабіринт-завдання з урахуванням часу виконання і максимально допустимої кількості помилок, а також залежно від кількості помилок, допущених у кожному завданні. Загальна оцінка визначається як сума балів за 8 завданнями. Далі ця сума переводиться у шкальну оцінку залежно від віку дитини (табл. 2.30).

Переведення отриманих балів у шкальні оцінки

Шкальна оцінка	5 років 5 р. 3 міс.	5р. 4 міс. 5 р. 7 міс.	5 р. 8 міс. 5 р.11 міс.	6 р. 6 р. 3 міс.	6 р. 4 міс. 6 р 7 міс.	6 р. 8 міс. 6 р.11 міс.
0	–	–	–	–	–	–
1	–	–	–	–	–	–
2	–	–	–	–	–	–
3	–	–	–	–	–	–
4	–	–	–	–	–	–
5	0	0	0	0	0	0
6	–	–	–	1	1	1–2
7	1	1	1	2–3	2–3	3–4
8	2–3	2–3	2–3	4	4–5	5–6
9	4	4	4–5	5	6	7
10	5	5	6	6–7	7–8	8–9
11	6–7	6–7	7–8	8–9	9–10	10–11
12	8–9	8–9	9–10	10	11–12	12–13
13	10	10	11–12	11–12	13–14	14
14	11–12	11–12	13–14	13–14	15	15
15	13–14	13–14	15	15	16	16
16	15	15	16	16	17	17
17	16	16	17	17	–	18
18	17	17	–	18	18	–
19	18	18	18	19	19	19
20	19–21	19–21	19–21	20–21	20–21	20–21

Діагностика концентрації уваги

Устаткування. Дві таблиці з тест-об'єктами (мал. 2.33), геометричні фігури (знаки), секундомір, олівець або ручка.

Інструкція. Викреслюй однією рисою зверху вниз кружечки, а двома рисами квадратики у кожному рядку. Працюй швидко і уважно, прагни не пропускати. Зробиш один рядок, переходь до другого і так далі, поки не виконаєш завдання на всьому аркуші.

Процедура виконання. Завдання дається на початку дня. Експериментатор відзначає рисою на аркуші кількість переглянутих знаків. Фіксує час виконання завдання – 4 хв. У кінці дня за другою тест-таблицею

дається 4 хв. на виконання аналогічного завдання для визначення ступеня стомлюваності обстежуваного.

Обробка результатів. Фіксується кількість пропущених і невірно закреслених знаків на початку і в кінці дня за кожні 4 хв. Коефіцієнт продуктивності роботи на початку і в кінці дня обчислюється за формулою:

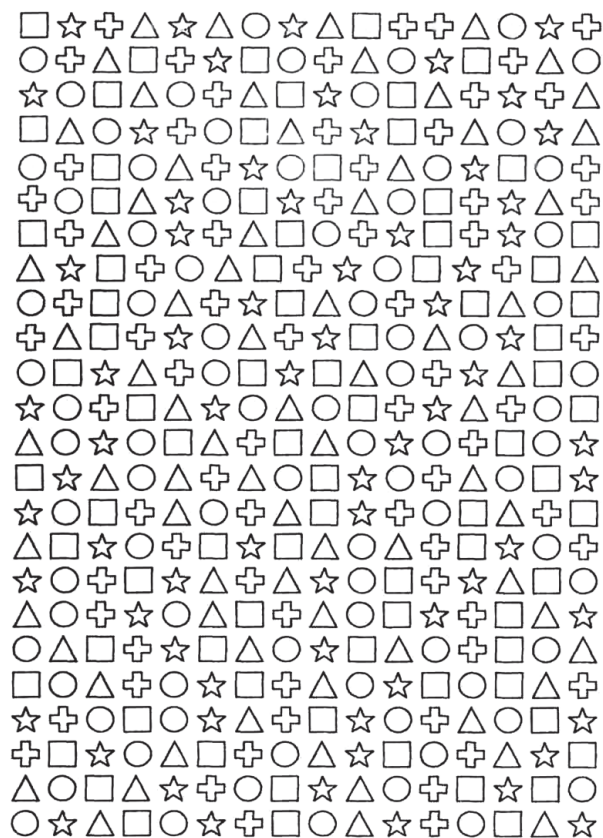
$\sum K = S \frac{\sum + p}{S}$ де S – кількість всіх переглянутих знаків; \sum – кількість вірно закреслених знаків; p – кількість пропущених або невірно закреслених знаків.

Рівні оцінки працездатності: I – K = S II K = S II – K = [(S – 1) до 1 / 2 S] K = (S – 1) до 1 / 2 S III – K = [(1 / 2 S – 1) до 3 / 8 S] K = (1 / 2 S – 1) до 3 / 8 S IV – K = [(3 / 8 S – 1) до 1 / 8 S] V – K = [(1 / 8 S – 1) до 0]

Діагностика стійкості і концентрації уваги на об'єкті Методика «Лабіринт»

Пропонується дітям із 3–4 років.

Мета дослідження. Виявлення розуміння інструкції, стійкість концентрації уваги на об'єкті. Цілеспрямованість діяльності. Особливості зорового сприйняття.

Мал. 2.33. Тест-об'єкти

Устаткування. Декілька малюнків з лабіринтами (мал. 2.34– 2.37), указка або олівець.

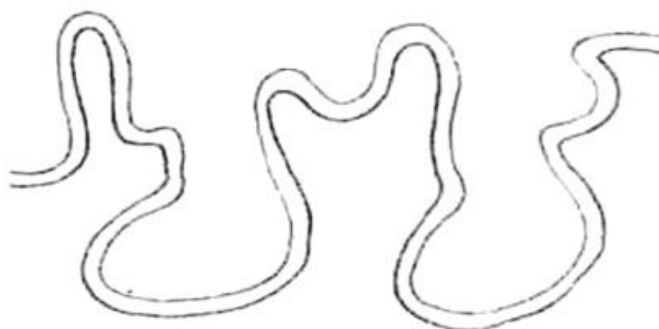
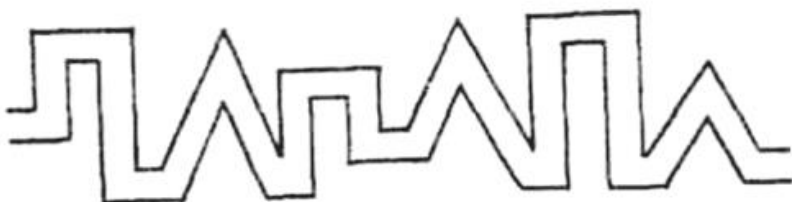
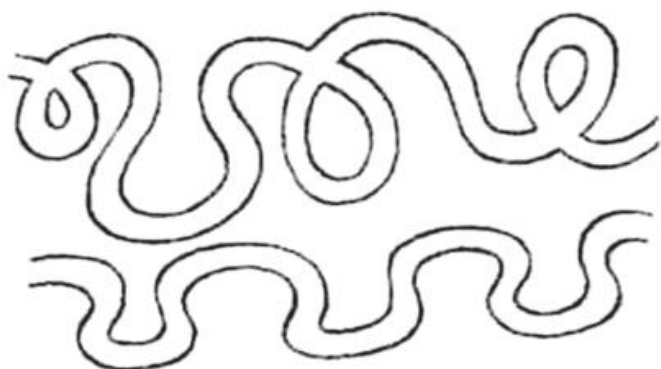
Процедура виконання. Перед дитиною послідовно кладуть малюнки.

Інструкція. Подивися, по якій доріжці побіжать (поїдуть) до себе додому дійові особи.

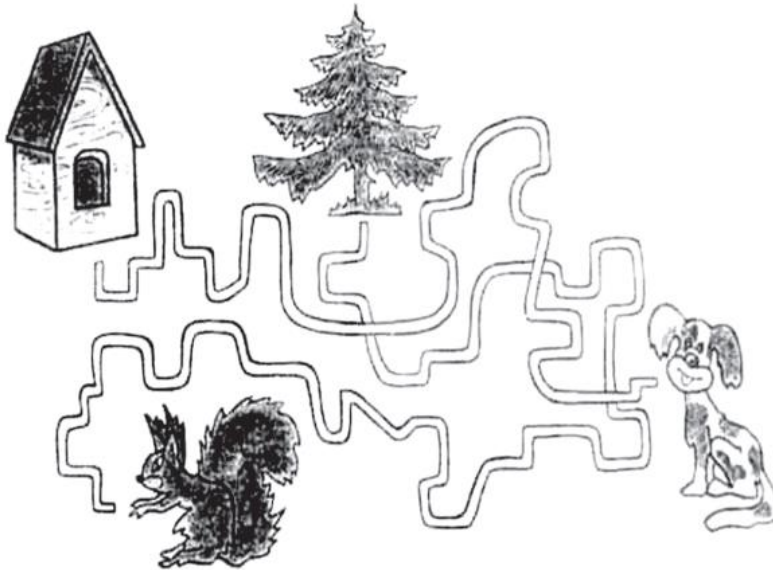

Мал. 2.34

Проведення діагностичної методики на дослідження уяви.

Мал. 2.35

Мал. 2.36

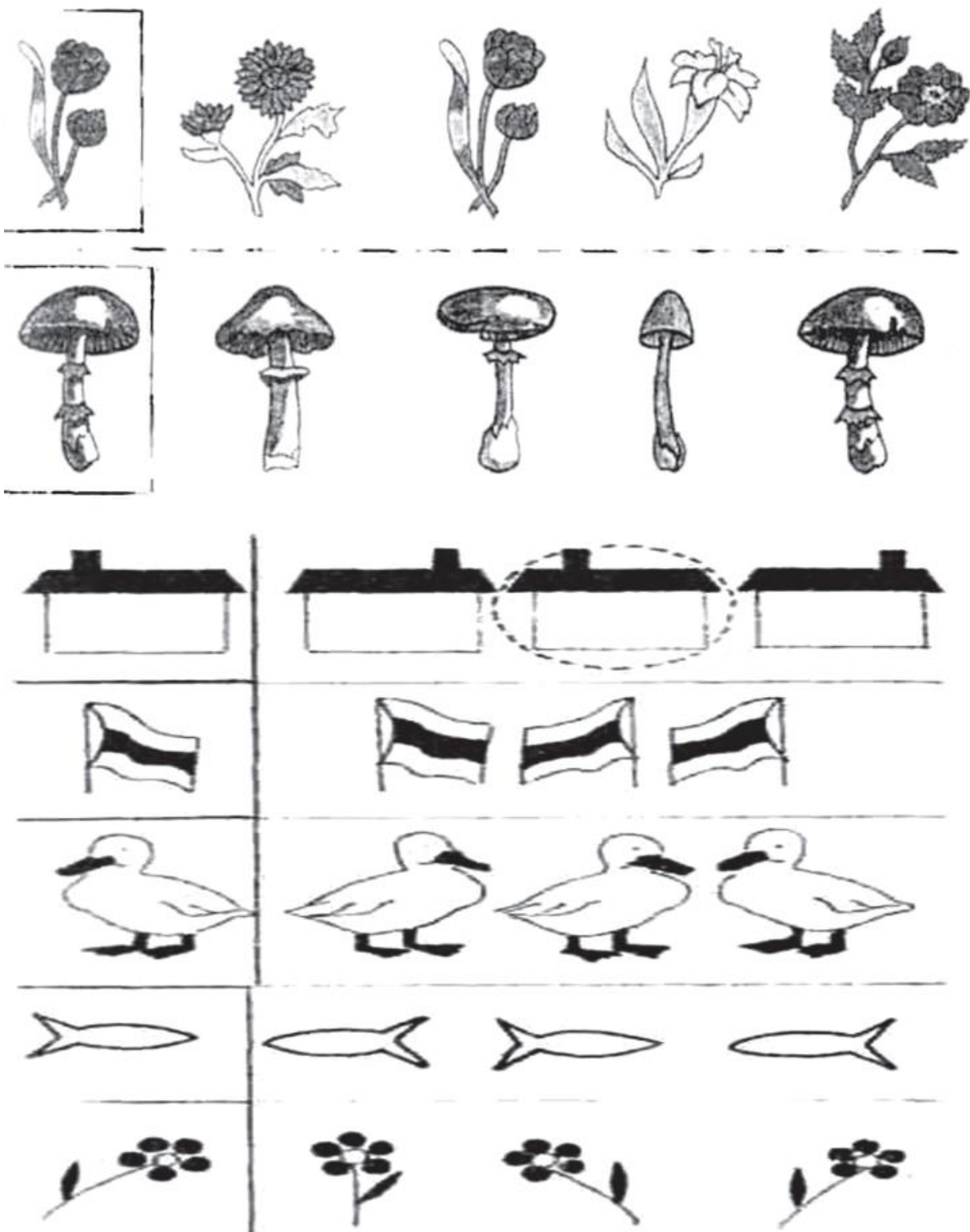

Мал. 2.37

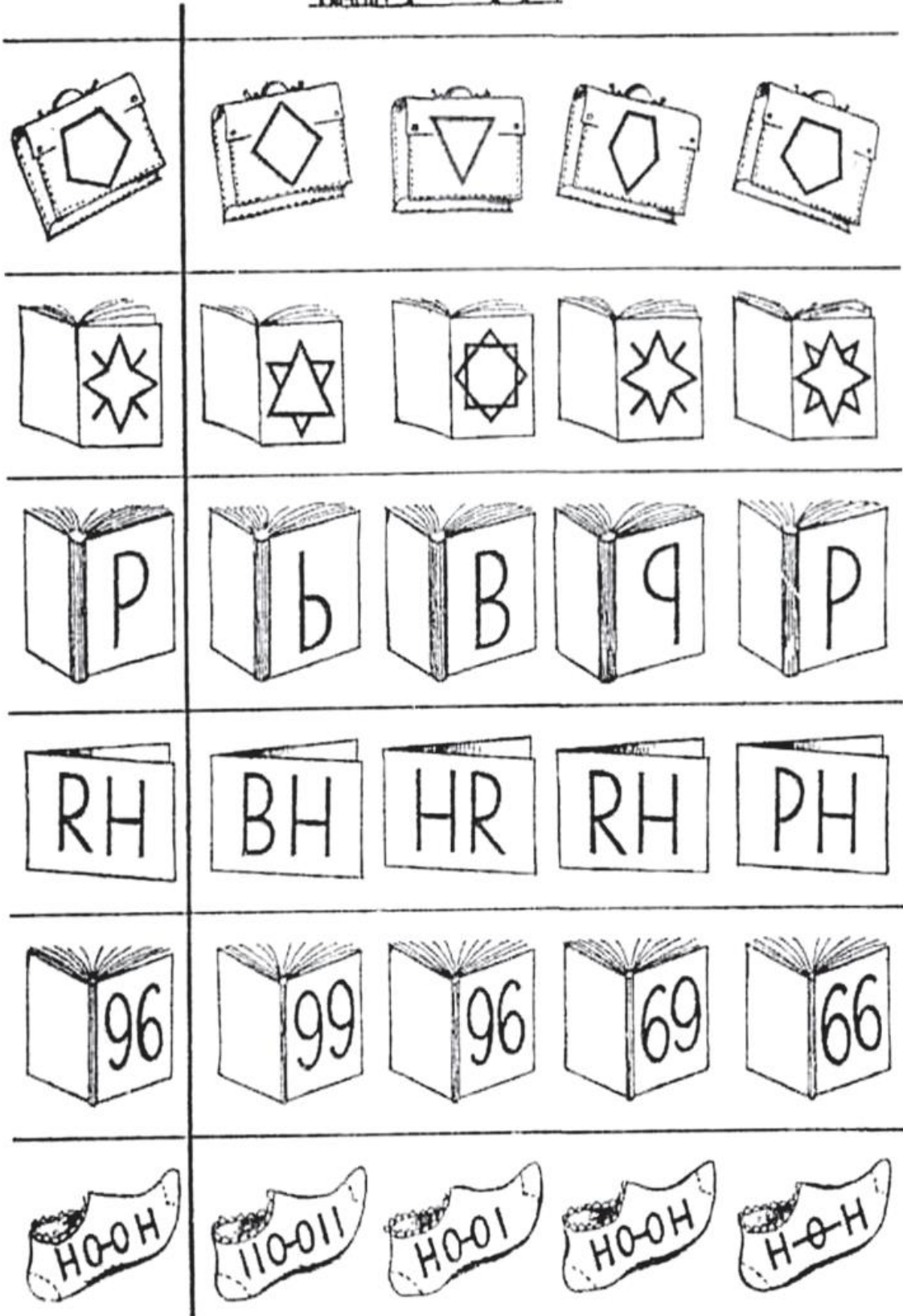
Діагностика здатності встановлювати тотожність, схожість і відмінність в предметах, стійкості уваги

Завдання 1. Знайди таку ж картинку (з 3,5–4 років) (мал. 2.38; 2.39).

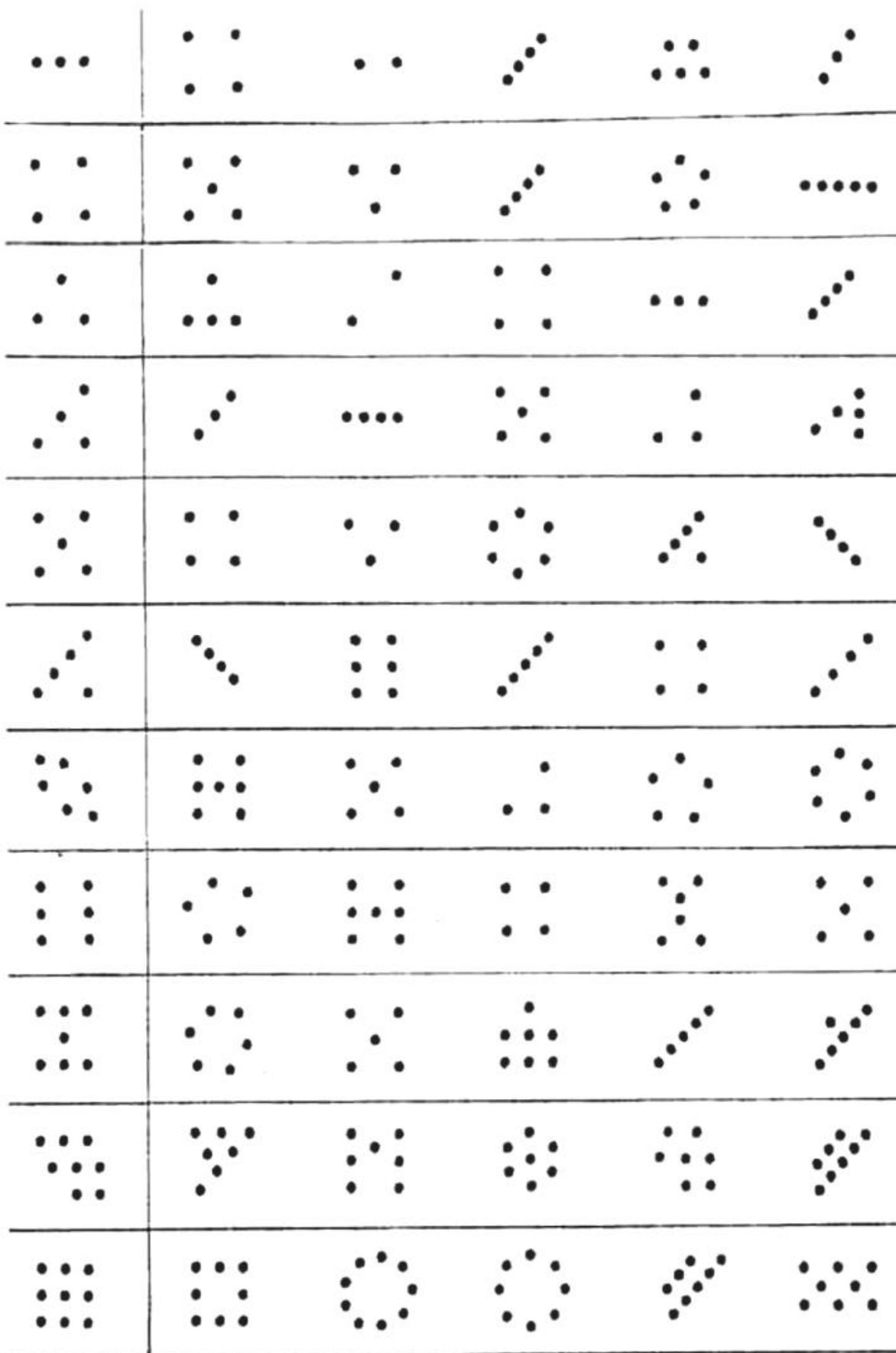
Завдання 2. Знайди таку ж кількість крапок (5 років) (мал. 2.40).

Мал. 2.38

Мал. 2.39

Мал. 2.40

Мета дослідження. Виявлення здатності встановлювати тотожність, схожість і відмінність в предметах на основі зорового аналізу. Спостережливість. Стійкість уваги. Цілеспрямованість сприйняття.

Устаткування. Малюнки із зображенням різних предметів.

Інструкція.

1. Подивися на картинку на початку ряду і обведи кружком таке ж зображення (мал. 2.23).

2. Знайди такужкількість крапок і обведи кружечком (мал. 2.24).

МОЛОДШИЙ ШКІЛЬНИЙ ВІК

Діагностика стійкості уваги

Для проведення дослідження буде потрібно стандартний бланк тесту «Коректурна проба» (мал. 2.41) і секундомір. На бланку у випадковому порядку надруковані деякі букви українського алфавіту, зокрема букви «к» і «р»; усього 2000 знаків, по 50 букв в кожній строчці.

Проведення дослідження. Дослідження проводиться індивідуально. Починати слід, лише переконавшись, що у випробовуваного є бажання виконувати завдання. При цьому у дитини не повинно створюватися враження, що її перевіряють. Випробовуваний повинен сидіти за столом у зручній для виконання даного завдання позі. Експериментатор видає йому бланк «коректурної проби».

Інструкція. На бланку надруковані букви українського алфавіту. Послідовно розглядаючи кожен рядок, відшукуйте букви «к» і «р» і закресліть їх. Завдання потрібно виконувати швидко і точно». Випробовуваний починає працювати за командою експериментатора. Час роботи – 10 хв.

Обробка й інтерпретація результатів. При обробці результатів педагог звіряє результати в коректурних бланках випробовуваного з програмою – ключем до тесту. З протоколу дослідження (табл. 2.32) в психологічний паспорт школяра вносяться наступні дані: загальна кількість переглянутих букв за 10 хв., кількість правильно викреслених букв за час роботи, кількість букв, які необхідно було викреслити.

АКСНВЕАНЕРКВСОАЕНВРАКОЕСАНРКВНЕОРАКСВОЕС
ОВРКАНВСАЕРНВКСОАНЕОСВНЕРКАОСЕРВКОАНКСА
КАНЕОСВРЕНАКСОЕНВРКСАРЕСВНЕСКАОЕНСВКРАЕО
ВРЕСОАКВНЕСАКВРЕНСОАКВРЕНСОКВРАНЕОКРВНАС
НСАКРВОСАРНЕАОСКВНАРЕНСОКВРЕАОКСНВРАКСОЕ
РВОЕСНАРКВОКРАНВОЕСВНЕАРОКВНЕСАО.КРЕСАВКН
ЕНРАЕРСКВОКСЕРВОСАНОВРКАСОАРНЕОАРЕСВОЕРВ
ОСКВНЕРАОСЕНВСНРАЕОКСАНРАЕСВРНВКСНАОЕРСН
ВКАОВСНЕРКОВНЕАНЕСВНОКВНРАЕОСВРВОАНСКОКР
СЕНАОВКСЕАВНСКРАОВКСЕОКСВНРАКОКРЕСВКОЕНС
КОСНАКВНАЕСЕРВНСКОАЕНСОВНРВКОСНЕАКОВНСАЕ
ОВКРЕНРЕСНАКОКАЕРВСАРКВОСВНЕРАНСЕОВРАКВО
АСВКРАСКОВРАКНСОКРЕНГРСЕАОКСАКРНРАКАЕРКС
НАОСКОЕОВСКОАЕОЕРКОСКВНАКВОВСОЕАСНВСРНАК
ВНЕОСЕАВКРНВСНВКАСВКАНАКРНСРНЕОКОВСНВОВР
СЕРВНРКСРКВНЕАРАНЕРВОАЕСЕРАНЕРВОАРНВСАРВ
ЕРНЕАЕОРНАСРВКОВРАЕОСЕОВНАНЕОВСКОВРНАКСЕ
РВКОСКАОЕНРВОСКРЕНАЕАНАКВСЕОВКАРЕСНАОВКО
АОВНРВНСРЕАОКРЕНСРЕАКВСЕОКРАНСКВНАЕОВНРС
КАОРЕСВНАОЕСВОКРНКРКРАЕРКОАСАРВНАЕОСКРВК
ОКРАНАОЕСКОЕРНВКАРСВНРВНСЕОКРАНЕСНВКРАНВ
ЕРАКОКСОВРНАЕАСВКВНОСЕНВРАКРЕОСОВРАОЕСЕА
НЕСВКРЕАКСВНОЕНЕОСВНЕОРКАКСВНЕОКРОКАНЕОС
РНЕСВНРКОВКОАРЕОВОКСНВКАЕРВОСНЕАКАСНВОЕН
СВНЕОВКРАНРЕСКОАНВРКАНВСОЕРАНВОСАРКВНСОЕ
ОКАНЕКРВСЕНРКАЕСВОКАРЕОКВНАРЕСКВНЕОСАРНВ
КРНСАОЕРКОСНВКОЕРВОСКАЕРНСОАНВРКВСЕНРАКС
РНВКОСНЕАКВРСОАНСКВОАСНЕВОЕНСКВРНАОЕНСОА
НСОЛКВРНСЛОЕРРСКОЕНЛРНВОСКАОКРНСЕОВСЕНВК
ЕКРНСОАРВНЕСАРКВРНСЕНВРАКВСЕОКАЕРКОВНЕАС
ОЕНРВКСЕРВНАОЕАСКРЕНВКСОАРЕОКСЕРНЕАРВСКВ
АНСОКРВНЕОСКВНРЕОКРАСВОЕРНРКВНРКАСОВНАОК
РВАКРНЕСОКАРКВОАСРЕОКРАНВРЕСКРНВКОЕСАНЕО
ВРКОАСНАКОКВОСЕРКВНЕРАКСНЕОКРЕАСОКРЕОВНС
СЕОВНАРКОСВНРЕАНРОАСОКРЕАОСВКАКРЕРКОЕСВН
ОАЕРВКСОЕНРАКРНСЕАКОВОЕНСАНРВОСЕНВОКНВРА
ЕСНАКВОЕРЕНСАКВОАЕРКСЕНРАКРВСАЕОВНЕСРКВО
ОКРЕСОАНЕРВНЕСКАОРВРКОСАКВСКАКРЕСВНАКРЕС
СВКОАНРВКСОЕРНАКВСНЕРАЕОВРНАКВСНВОЕРАЕОК
ВРАСНРКОЕАСОВРЕСКОАНЕСНВСКАЕОРНАКЕРНСОКВ

Мал. 3.41. «Коректурна проба»

Таблиця 2.32

Протокол дослідження стійкості уваги

Показник	Результат
Кількість переглянутих за 10 хвилин букв	
Кількість правильно викреслених букв	
Кількість букв, які необхідно було викреслити	
Точність виконання завдання, %	
Оцінка точності, бали	
Оцінка продуктивності, бали	
Оцінка стійкості уваги, бали	

Таблиця 2.33

Оцінка стійкості уваги (у балах)

Продуктивність		Точність	
знаки	бали	%	бали
менше 1010	1	менше 70	1
1010–1175	3	70–72	2
1175–1340	5	72–73	3
1340–1505	7	73–74	4
1505–1670	9	74–76	5
1670–1835	10	76–77	6
1835–2000	11	77–79	7
2000–2165	12	79–80	8
2165–2330	13	80–81	9
2330–2495	14	81–83	10
2495–2660	15	83–84	11
2660–2825	16	84–85	12
2825–2990	17	85–87	13
2990–3155	18	87–88	14
3155–3320	19	88–90	15
3320–3485	20	90–91	16
3485–3650	21	91–92	17
3650–3815	22	92–94	18
3815–3980	23	94–95	19
3980–4145	24	95–96	22
4145–4310	25	96–98	24
більше 4310	26	більше 98	26

Примітка. При переведенні точності у бали слід враховувати, що верхня межа інтервалу належить наступному інтервалу.

З'ясовується продуктивність уваги, рівна кількості переглянутих букв за 10 хвилин, і за формулою розраховується точність: $m_K = \frac{m}{n} \times 100\%$, де m –

кількість правильно викреслених за 10 хвилин букв; n – кількість букв, які необхідно було викреслити.

Таблиця 2.34

Шкала для переведення показників властивості уваги у шкальні оцінки

Шкальні оцінки (бали)	Стійкість уваги	Переключення уваги	Обсяг уваги
19	більше 50	більше 217	менше 115
18	–	–	–
17	48–49	214–217	115–125
16	46–47	211–214	125–135
15	44–45	208–211	135–145
14	39–43	205–208	145–155
13	36–38	201–205	155–165
12	34–35	195–201	165–175
11	31–33	189–195	175–195
10	28–30	182–189	195–215
9	25–27	172–182	215–235
8	23–24	158–172	235–265
7	20–22	149–158	265–295
6	16–19	142–149	295–335
5	14–15	132–142	335–375
4	12–13	122–132	375–405
3	9–11	114–122	405–455
2	–	110–114	–
1	–	–	–
0	менше 9	менше 110	більше 455

Примітка. 1 бал не ставиться ніколи.

З метою отримання інтегрального показника стійкості уваги необхідно оцінки точності і продуктивності перевести у відповідні бали за допомогою спеціальної таблиці, отриманої шляхом звичайного шкалування (табл. 2.33). Вираховується інтегральний показник стійкості уваги А за формулою: $A = B + C$, де В і С – бальні оцінки продуктивності і точності відповідно. Для зіставлення даних по стійкості уваги з іншими властивостями атенційної функції необхідно знов здійснити переведення інтегрального показника стійкості уваги у шкальні оцінки за спеціальною таблицею (табл. 2.34).

Діагностика обсягу динамічної уваги

Для проведення дослідження будуть потрібні таблиці Горбова – чотири таблиці розміром 35×35 см. (табл. 2.35), де в кожній клітці у випадковому порядку розкидані числа від 1 до 25, секундомір, указка. Для запису результатів завдання потрібно наперед підготувати протокол (табл. 2.36)

Таблиці Горбова для діагностики обсягу уваги

I					II				
14	18	7	24	21	22	25	7	21	11
22	1	10	9	11	6	2	10	3	23
16	5	8	20	6	17	12	16	5	18
23	2	25	3	15	1	15	20	9	24
19	13	17	12	4	19	13	4	14	8

III					IV				
21	12	7	1	20	8	5	11	23	20
6	15	17	3	18	14	25	17	1	6
19	4	8	25	13	3	21	7	19	13
24	2	22	10	5	18	12	24	16	4
9	14	11	23	16	9	15	2	10	22

Таблиця 2.36

Протокол дослідження обсягу уваги

Номер таблиці	Час пошуку цифр, с
I	
II	
III	
IV	
Σ	

Процедура проведення У першу чергу педагог повинен сформулювати в дитини бажання виконувати завдання. Дослідження проходить індивідуально. Випробовуваний повинен знаходитися на такій відстані від вертикально розташованої таблиці, щоб бачити її повністю. Дитина приступає до виконання завдання після усної інструкції.

Інструкція. На таблиці намальовані цифри від 1 до 25. Необхідно якнайшвидше знайти і показати указкою всі цифри. Дослідник фіксує і заносить у протокол час виконання завдання по кожній із чотирьох таблиць. При обробці результатів обстеження підраховується загальний час пошуку цифр за всіма чотирма таблицями. Для подальшого зіставлення даних за обсягом уваги з іншими характеристиками атенційної функції необхідно знову здійснити перевід інтегрального показника стійкості уваги в шкальні оцінки за спеціальною таблицею (див. табл. 2.34).

Діагностика переключення уваги

Для проведення дослідження потрібні таблиці Горбова–Шульте (див. табл. 2.37) розміром 49×49 см з цифрами від 1 до 25 чорного кольору і цифрами від 1 до 24 червоного кольору, секундомір, указка. Обов'язково

наперед підготувати протокол для реєстрації часу і помилок при пошуку цифр (табл. 2.38).

Таблиця 2.37

**Чорно-червона таблиця Горбова-Шульте для діагностики
переключення уваги**

9	17	9	25	20	14	11
4	13	20	22	19	5	3
21	18	6	7	16	23	8
15	2	5	10	16	6	24
4	12	3	21	19	13	14
2	17	24	15	22	1	11
1	18	12	7	10	23	8

Примітка. Виділені цифри – чорні.

Заняття проводиться індивідуально з кожною дитиною. Перед випробовуванням вертикально на столі встановлюють чорно-червону таблицю, дають указку і повідомляють порядок дії.

Інструкція. На таблиці 25 чорних цифр від 1 до 25 і 24 червоних цифри від 1 до 24. Потрібно показувати і називати чорні цифри у зростаючому порядку від 1 до 25, а червоні – у зворотному порядку від 24 до 1. Необхідно вести рахунок поперемінно: спочатку називати чорну цифру, потім червону, потім знов чорну, а за нею червону до тих пір, поки рахунок не буде закінчений. Виконувати завдання потрібно швидко і без помилок.

Дослідник у протоколі (табл. 2.39) фіксує час окремо по кожному з п'яти етапів (по 10 цифр на кожен етап) і помилки випробовуваного наступних типів: 1) заміна порядку – помилка, при якій випробовуваний цифри, названі ним у зростаючому порядку, починає називати в порядку убавання, і навпаки; 2) заміна цифри – зміна її порядкового номера: замість 23 називає 21; 3) заміна кольору – замість чорної називає і показує цифру червоного кольору.

Обробка й інтерпретація результатів

Розраховується загальний показник переключення уваги, рівний сумі показників за п'ятьма етапами. Для його обчислення необхідно визначити успішність виконання завдання «пошук цифр з переключенням» для кожного етапу окремо. Єдиний оцінний критерій, що відображає показник переключення уваги, рівний часу пошуку цифр із врахуванням зроблених помилок. Він розраховується за формулою: $A = T - C$, де A – показник переключення уваги, T і C – бальні оцінки часу і помилок відповідно. Бальні оцінки часу і помилок із переключення уваги дані в табл. 2.39 і 2.40. Для зіставлення міжмодальних атенційних характеристик необхідно здійснити перевід індивідуального показника переключення уваги у шкальні оцінки (див. табл. 2.34).

Таблиця 2.38

Протокол дослідження переключення уваги

Етап	Реєстрація часу за етапами, с	Чорні цифри	Реєстрація помилок	Червоні цифри	Реєстрація помилок
I	t	1		24	
		2		23	
		3		22	
		4		21	
		5		20	
II	t	6		19	
		7		18	
		8		17	
		9		16	
		10		15	
III	t	11		14	
		12		13	
		13		12	
		14		11	
		15		10	
IV	t	16		9	
		17		8	
		18		7	
		19		6	
		20		5	
V	t	21		4	
		22		3	
		23		2	
		24		1	
		25			

Таблиця 2.39

Оцінка часу переключення уваги (у балах)

Етап									
I		II		III		IV		V	
час	бал	час	бал	час	бал	час	бал	час	бал
< 16	44	< 29	44	< 32	44	< 28	45	< 30	44
16–21	43	29–34	43	32–40	43	28–34	44	30–34	43
21–26	42	34–39	42	40–48	42	34–39	43	34–38	42
26–30	41	39–44	41	48–56	41	39–45	42	38–42	41
30–35	40	44–49	40	56–64	40	45–50	41	42–46	40
35–40	39	49–54	39	64–76	39	50–56	40	46–50	39
40–45	38	54–59	38	76–84	38	56–62	39	50–54	38
45–50	37	59–64	37	84–92	37	62–67	38	54–58	37
50–54	36	64–69	36	92–100	36	67–73	37	58–62	36
54–59	35	69–74	35	100–108	35	73–78	36	62–66	35
59–64	34	74–79	34	108–116	34	78–84	35	66–70	34
64–69	33	79–84	33	116–124	33	84–90	34	70–74	33
69–74	32	84–89	32	124–132	32	90–95	33	74–78	32
74–78	31	89–94	31	132–140	31	95–101	32	78–82	31
78–83	30	94–99	30	140–148	30	101–106	31	82–86	30
83–88	29	99–104	29	148–156	29	106–112	30	86–90	29
88–93	28	104–109	28	156–164	28	112–118	29	90–94	28
93–98	27	109–114	27	164–172	27	118–123	28	94–98	27
98–102	26	114–119	26	172–180	26	123–129	27	98–102	26
102–107	25	119–124	25	180–188	25	129–134	26	102–106	25
107–112	24	124–129	24	188–196	24	134–140	24	106–110	24
112–117	23	129–134	23	>196	23	140–146	23	110–114	23
> 117	22	134–139	22		22	146–151	22	114–118	22
		> 139	21			> 151		118–122	21
								> 122	20

Таблиця 2.40

Оцінка помилок переключення уваги (у балах)

Етап	Кількість помилок	Помилки, бали		
		кольору	числа	порядку
I	1	2	2	4
	2	4	6	8
	3	6	–	–
II	1	1,5	1,5	4,5
	2	3	3	6
	3	4,5	4,5	–
	4	7,5	7,5	–
III	1	1	1	1
	2	2	2	4
	3	3	3	6
	4-5	6	–	–
IV	1	2	1,5	2
	2	5	3	–
	3	8	8	–
V	1	2	1,5	2
	2	5	3	–
	3	8	8	–

Примітка. Аналіз експериментальних даних має сенс здійснювати в декількох напрямках. По-перше, необхідно в результаті зіставлення даних зробити висновок про наявність або відсутність вікових відмінностей за обстежуваними групами в цілому. По-друге, слід вирішити питання про ступінь вираженості індивідуальних відмінностей, тобто якою мірою відрізняються дані, отримані при обстеженні одного випробовуваного, від середніх групових показників. По-третє, якщо ми маємо експериментальні дані з розвитку інших характеристик уваги, можна здійснити інтеріндивідуальний аналіз, співвідносячи між собою величини шкальних оцінок за різними властивостями уваги.

Рефлексія та підведення підсумків заняття – бліц – опитування студентів.

- **Що нового Ви дізналися про особливості розвитку та діагностики уваги у дітей на практичному занятті?**

Завдання: оцініть інформацію, свої знання, вміння та навички, здобуті Вами під час практичного заняття за рівнем важливості для Вашої професійної підготовки та особистісного розвитку. Для формування відповіді скористайтеся табличкою.

Рефлексія практичного заняття

Кошик для сміття
непотрібна інформація

Інформація, знання, вміння і навички, які я можу використовувати зараз

Валіза
знання, вміння та навички, які важливі у майбутньому

Оцінювання знань та умінь здобувачів фахової передвищої освіти.

Домашнє завдання:

Підготуватися до практичного проведення методики з діагностики уваги у дітей.